

בבא מציעא י"ט

משה שווערד

1. עיין מראה מקומות לדף יח:

2. שערים מצויינים בהלכה

וּלְיַחֲוֹשׁ שְׂמָא כְּתַב לִיתָן בְּנִיסָן כּו', וְאַתִּיא
לְמַטְרָף לְקוּחוֹת שְׁלֵא כְּדִין. כְּתַב
הֶרְמֵב"ם (גִּירוּשֵׁין פ"ב ה"ב) אִמַּר לְסוֹפֵר כְּתוּב
לִי גֵט לְאַשְׁתִּי כּו', כּוֹתְבִין וְחוֹתְמִין וְנוֹתְנִין לָהּ,
וְהוּא מְגַרֵּשׁ בּוּ בְּכֹל עֵת שִׁירְצָהּ. וְכֵן ס"ל
לְהֶרְמֵב"ן כְּאֵן, דְּלֵא חֲשׂוּ רַבְּנֵי לְכַתְּבִיהּ וְאַנְחִיהּ
בְּכִיסִיָּה לְכַתְּחֵלְהּ, מִשּׁוּם דְּלֵא מְקִדִּים אֵינִישׁ
פּוֹרְעֵנוֹתָא לְנַפְשִׁיהּ, וְכִיּוֹן דְּלֵא עֵבִיד אֵינִישׁ כֵּן,
אִי אֵיכָא דְּמִיקְרִי וְעֵבִיד לֹא פְסֻלִיהּ לְגִיטָא וְכו'.
וְכ"כ בְּנִמוּק"י כְּאֵן (ד"ה ת"ר) דְּלְגִירוּשֵׁין כְּשׁוּר
גְּמוּר הוּא, וּמְשׁוּ"ה אֶהְדְּרוּ לֵהּ וְכו'. אֲבָל הַתּוֹסֵ'
(גִּיטִין יו': ד"ה ע"ד) וְהֶרְא"ש (פ"ג ס"ה ה) ס"ל
דְּהִגְט פְּסוּל. וְעִי' בְּבִיאוֹר הַגְּר"א (אֶהְע"ז ס"י קכז
ס"ו) שֶׁהֵבִיא רֵאִיָּה מִכָּאן דְּלַעֲנִין הַגִּירוּשֵׁין
עֲצֻמָּן לֹא חִיִּישֵׁינָן. וְעִי' מִש"כ בְּטו"ז (שם
ס"ד). וְע"ע בְּכֶסֶף מִשְׁנָה (שם סוף פ"א). וְעִי'

3. שערים מצויינים בהלכה

כִּיּוֹן שֶׁנִּתְּן עֵינָיו לְגֶרְשָׁהּ וְכו'. עִי' בְּרִשְׁב"ם
בְּמִס' ב"ב (קמו: ד"ה נפלה) דְּמַהֲכָא
שְׁמַעֲיָנָן שְׁמִי שְׁמַתָּה אֲשֶׁתּוֹ מִתּוֹךְ קְטֻטָּה שִׁישׁ
בְּדַעְתּוֹ לְגֶרְשָׁהּ שׁוֹב אֵינּוּ יוֹרְשָׁהּ, כְּדָאֲמַרִּין
מִשְׁנַתָּן עֵינָיו לְגֶרְשָׁהּ שׁוֹב אֵין לְבַעַל פִּירוֹת.
וְעִי"ש בְּתוֹס' (ד"ה נכנס) וְבִרְא"ש (ס"י טז) שְׁדַחוּ
דְּבִרְיוֹ. וְכ"פ הֶרְמ"א (אֶהְע"ז ס"י צ ס"ה) דְּכֹל זְמַן
שְׁלֵא נִתְּגַרְשָׁה אַע"פ שֶׁנִּתְּן עֵינָיו לְגֶרְשָׁהּ יוֹרְשָׁהּ.
וְעִי"ש בְּב"ח שְׁמַחֲלֵק דָּאָם הוּא פּוֹשַׁע בְּקְטֻטָּה
אֵינּוּ יוֹרְשָׁהּ, אֲבָל אִם הָאִשָּׁה פּוֹשַׁעַת יוֹרְשָׁהּ.
וְעִי"ש בְּבִיאוֹר הַגְּר"א (ס"ק יז). וְעִי"ש בְּפִת"ש
(ס"ה) דְּנִפְק"מ גַּם לַעֲנִין אֲבִילוֹת. וְכַתְּבַתְּשׁוּ

4. תוספות מסכת בבא מציעא דף יט עמוד א ד"ה אימת מטא

אימת מטא גיטא לידך - בשאר גיטין לא אמרינן כן דמסתמא ביום שנכתב נמסר אבל זה דנפל אתרע.

5. רמב"ן על בבא מציעא דף יט/א

דאמרינן לה אייתי ראייה אימת מטא גיטא לידך. פ' אין דיננו אלא בגט שנפל דכיון דנפל איתרע ליה וחיישינן שמה עכשיו הוא מגרשה והוא אומר מזמן הגט, אבל בשאר כל הגיטין אין אומרים לה כן, שאם תאמר

לכל הנשים היכי מקשי ליה הכא בחדוש, ועוד מן הלשון הכתוב בנוסחאות דמקשי ומאי שנא משטרי חוב, ואמרינן נמי בהדיא האי דאהדרוה רבנן לגיטא משום דלא תעגן ותיתיב וכו'....

6. רמב"ם יד החזקה הלכות גזלה ואבדה פרק יח

(יד) כל השטרות הנמצאות שדינן שלא יחזיר אם החזיר הרי אלו כשרים וגובין בהן ואין מוציאין אותן מתחת יד בעליהן והרי הם בחזקתן ואין חוששין להם.

• **[השגת הראב"ד - כל השטרות הנמצאות שדינן שלא יחזיר אם החזיר הרי אלו כשרים וגובין בהן א"א דין זה אינו מחזור אם הוחזק נפול בבית דין או אפילו בעדים ואין דנין בו מעשה]**

מגיד משנה על הלכות גזלה ואבדה פרק יח הלכה יד

• כל השטרות הנמצאים וכו'. כתב הר"א ז"ל א"א דין זה אינו מחזור וכו'. **ונראה שיצא לרבינו ז"ל מדאמר במתני' ובכל דוכתא לא יחזיר דמשמע לכתחילה ולא אמר ה"ז פסול. ואינו מוכרח והרשב"א הקשה עליו ותירץ הקושיא ולא הכריע:**

חדושי הרשב"א על מסכת בבא מציעא דף יב/ב

• אי הכי כל שטרי דעלמא ניחוש להו. דהא אמרת דעתים שאדם מקדים וכותב עליו דלא אצטריך לזוזי לקמיה, וספרא הוא דאתרמי ליה השתא, והילכך אפי' בשטרא דמפיק מלוה קמן לא נגבי ביה ממשעבדי עד דמייתי ראייה אימת מטא שטרא לידיה. ופריק כל שטרי דעלמא לא ריעי והני ריעי, ומתוך ריעותן אנו חוששין להם. ומכאן נראית לי קושיא על דברי הרמב"ם ז"ל (פי"ח אבידה הי"ד) שכתב דכי תנן מצא שטרי חוב לא יחזיר הני מילי לכתחלה הא אם החזירו מוחזר וגובה בו. ונראה שדקדק אותו מלשון משנתנו דקתני לא יחזיר ולא קתני הרי זה פסול, ומכאן הוא תיובתיה דאינהו ודאי בקיאי בדינא דמתני' ומידע ידעי דאם החזירו מוחזר, ואי איתא מאי קא מקשה כל שטרי דעלמא ניחוש להו, השתא האי דנפל ולכתחלה לא יחזיר אם החזירו מוחזר ולא חיישין שטרי דעלמא דאיתנהו בידא דמלוה מתחלתן ועד סופן ניחוש להו, אלא א"כ תאמר דהכי קא מקשה כל שטרי דעלמא ניחוש להו וכ"ש האי כשהחזירו. וה"ה דהוי מצי לאקשוויי אי הכי אפי' החזירו נמי, אלא דהכי לא אתפרשא בהדיא. ועוד דרבנותא נקט אפי' שטרי דעלמא וכ"ש זה שלא היה לו להחזיר והחזירו, ולקמן (יח, ב) גבי מצא גט אשה בשוק נראה בהפך מדבריו לפי סוגיית השמועה:

7. שו"ת רדב"ז חלק ד סימן רעד (אלף שמה)

שאלה מעשה היה בראובן שבא ממדינת הים ובידו גט כתוב וחתום כהלכתו אם יכול למוסרו לאשתו הוא בעצמו בלא שליח דגט הנמסר ע"י שליח קלא אית ליה ומדכר דכירי ואפילו שיהיה זמנו קודם לנתינתו ליכא למיחש למידי אבל גט הנמסר מיד הבעל לית ליה קלא. או דילמא כל הגטין הבאים ממדינת הים אית להו קלא: **תשובה** שמעתי שאחד מן החכמים גמר אומר שצריך למוסרו לה ע"י שליח ותלה עצמו במה שכתב רבינו יעקב בשם ר"י וז"ל ופירש ר"י דכל גט שלא נמסר ביום הנתינה אין תקנה להכשירו אלא על ידי שליח שימסרנו לה ע"י שליח דבהכי אית ליה קלא דאמרינן גטין הבאים ממדינת הים אית להו קלא לפי שיש קול להולכת השליח ולביאתו ומידע ידעי אינשי זמן המסירה הה"ל בגט שנכתב קודם שנמסר אעפ"י שאם היה מוסרו מידו לידה היה פסול משום דאתיא למטרף לקוחות שלא כדין מיום שנכתב כשנתנו לשליח ליתנו לה אית ליה קלא ולא נפיק מיניה חורבא ואין נראה כן מדברי הרמב"ם ז"ל שכתב הרי שאמר לשנים וכו' ואדוני אבי הראב"ד ז"ל כתב דברי ר"י לפסק הלכה ע"כ. ורצה ללמוד מזה הלשון דכל גט שלא נמסר ביום הכתיבה אפילו שבא ביד הבעל ממדינת הים אין לו תקנה אלא על ידי שליח כדי שיהיה קול. ולדידי לא איריא דהתם אירי בגט הנכתב במדינה בעצמה ובא לגרש בו עתה לית ליה קלא כלל אם לא יתן אותו על ידי שליח. **אבל גט הבא ביד הבעל ממדינת הים קלא אית ליה ומדכר דכירי אינשי ולא נפיק מיניה חורבא ...**

8. חדושי הר"ן על בבא מציעא דף יט/א

וא"ת א"כ דהיכא דלא ידעינן דנפל לא אמרינן לה אייתי ראייה ניחוש דילמא מפקא לגיטא בב"ד אחרינא דלא ידעי דנפל וגביא ביה, י"ל דכל היכא דנפל ואהדר' קלא אית ליה והיינו טעמא דגיטין הבאין ממדינת הים וכדאמרינן בפ' המביא תניין גבי זמן גיטין הבאים ממ"ה מה הועילו חכמים בתקנתם הנהו קלא אית להו

ופרש"י ז"ל ואמרינן להו אייתי ראייה אימת מטא גיטא לידך, והיינו טעמא נמי דמשליש גט לאשתו וא"ל אל תתנהו לה אלא לאחר ג' חדשים שהוא כשר שכל שהוא ביד שלישי קלא אית לי, וא"ת הא דתנן כותבין גט לאיש אע"פ שאין אשתו עמו ליחוש דילמא כתיב בניסן ולא יתן עד תשרי, הא אמרינן טעמא התם בפי' ב' דגיטין דלא מקדים אינש פורענותא לנפשי' ואפי' לכתחילה סמכינן אהאי טעמא נהי דהיכא דנכל חיישינן, דלאו בכלהו חששא דחיישינן היכא דנפל חיישינן לכתחילה וכמו שאבאר לך זה בסמוך בס"ד, ומיהו היכא דודאי אותבי' בכיסיה ולא נתן עד תשרי פסול לגרש בו דה"ל מוקדם וטריף לקוחות שלא כדון, כ"כ הראב"ד ז"ל, אבל הרמב"ם ז"ל כתב שהוא כשר וכן הסכים הרמב"ן ז"ל דכיון דמילתא דלא שכיחא הוא דלא מקדים אינש פורענותא לנפשי' אפי' איקרי ועבד הכי לא מפסל, ולא דמי לשט"ח דכתב ליתן בניסן ולא נתן עד תשרי דמפסיל דהתם עביד אינש דמקדים וכתב, ועוד דכיון דעיקר כתיבת שטר חוב למטרף הוא כי איכא למיחש דטריף שלא כדון ראוי הוא שיפסל אבל גט דעקרו לגרושין הוא ולגרושי' כשר גמור הוא משום חששא דלא שכיחא דלמיטרף לא פסלינן ליה בגרושין:

9. ריטב"א על בבא מציעא דף יט/א

ומ"ש משטר חוב וכו'. כל זה מלשון רב יהודאי גאון, ואיכא למידק דהא תנן כותבים גט לבעל ואע"פ שאין אשתו עמו דסמכינן אטעמא דאמרינן לה אייתי ראייה אימת מטא גיטך לידך, ואילו לגבי בע"ח קי"ל (י"ג א') דבשטרי דלאו אקנייתא אין כותבין שטר ללוה עד שיהא המלוה עמו דחיישינן שמא כתב בניסן ולא נתן עד תשרי וטריף לקוחות מניסן ועד תשרי שלא כדון, ואמאי נימא שיכתבו שטר ללוה אע"פ שאין מלוה עמו ונימא ליה למלוה אייתי ראייה אימת מטא שטרא לידך, וי"ל דהא ליתא שאין בע"ח טורף לעולם אלא מדין השטר שיש לו קול, והכא כיון דמדין כח השטר אינו גובה שאין מוכיח מתוכו אימת מטא לידיה, אינו גובה ע"י עדים שיעידו בדבר דהאי עדות כמלוה על פה היא שאין לה קול, אבל השתא דתקון שאין כותבים שטר ללוה עד שיהיה מלוה עמו ויתנהו לו ביום שנכתב, הרי הוא כאילו מוכיח מתוכו שבו ביום הגיע לידו:

10. חדושי הרשב"א על מסכת בבא מציעא דף יט/א

איזוהי מתנת בריא שהיא כמתנת שכיב מרע כל שכתוב בה מהיום ולאחר מיתה. [1] פרש"י ז"ל איזוהי מתנת בריא שהיא כמתנת שכיב מרע דלא קנה הכל עד לאחר מיתה, כל שכתוב בה מהיום ולאחר מיתה, דגופה קני ליה מהיום שאם רצה הנותן למוכרו או ליתנו לאחר אינו יכול, אבל פירות לא קני ליה המקבל עד לאחר מיתה. ואינו מחזור, דמאי קמ"ן מתני' היא (ב"ב קלו, א) הכותב נכסיו לבנו לאחר מותו צריך לכתוב לו מהיום ולאחר מיתה וכו', מכרן הבן מכורין לכשימות האב. ועוד ק"ל בה דאינה כמתנת שכיב מרע, דמתנת שכיב מרע גוף המתנה אינו קנוי כלל עד לאחר מיתה, אבל כאן גוף המתנה קנוי מעכשיו אלא ששייר בה הנותן פירות עד שעה שימות. [2] ונראין דברי ר"ת ז"ל שפירש דלא קני כלל עד לאחר מיתה, וכגון שכתב ליה שלא תהא המתנה נגמרת עד לאחר מיתה שיהא רשות בידי לחזור בי עד שעת מיתה, וכגון שכתב ליה הכין בפירושו, ולא שיהא כן במשמע לשון מהיום ולאחר מיתה, שאלו כתב לו מהיום ולאחר מיתה ודאי גופא קני לה מהשתא ופירא לאחר מיתה כדאיתא התם בשלהי יש נוחלין (שם). ויש כיוצא בזה בגמ' שמוציא שני עניינין בלשון אחד ולא שיהא אותו לשון משמע כן וכן אם אמרו או כתבו כך, אלא כשבייר לשוננו. ואחד מהם כתבו גט לארוסתי לכשאכנסנה אגרשנה, דבגיטין פ' כל הגט (כו, ב) אמרו שאינו גט ומשום תקנת הולד, וביבמות פ' ר' גמליאל (נב, א) אמרו שהוא גט, וההוא דגיטין כשאומר להם כך, כלומר כתבו מעתה גט לארוסתי שתהא מגורשת ממני לכשאכנסנה, וההיא דיבמות כשאמר להם בעודה ארוסה כתבו לה גט לכשאכנסנה:

11. חדושי הר"ן על בבא מציעא דף יט/א

כל שכתוב בה מהיום ולאחר מיתה. פירש"י ז"ל איזוהי מתנת בריא שהיא כמתנת ש"מ דלא קנה הכל עד לאחר מיתה כל שכתוב בה מהיום ולאחר מיתה דגופא קני ליה מהיום שאם רצה הנותן למוכרו או ליתנו לאחר אינו רשאי אבל פירות לא קנה מקבל מתנה עד לאחר מיתה, ולא נהיר דמאי קמ"ל מתני' היא בפי' יש נוחלין (קל"ו א') הכותב נכסיו לבנו לאחר מותו צריך שיכתוב מהיום ולאחר מיתה, ועוד דלא דמיה למתנת ש"מ דמתנת ש"מ לא קניא מחיים כלל והכא קני גופא, לפיכך פר"ת ז"ל דלא קני כלל עד לאחר מיתה וכגון שכתב לו בפירושו מהיום תהא קנויה לך אם לא אחזור בי כל ימי חיי אבל אלו כתב לי' סתמא מהיום ולאחר מיתה ודאי לא משמע

הכי אלא גופא קני מהיום ופירי לאחר מיתה וכההיא דפ' יש נוחלין, ואע"ג דהכא והתם שנו סתם מהיום ולאחר מיתה יש בתלמוד כיוצא בו לשון א' נאמר על שני ענינים:

12. רמב"ם יד החזקה הלכות זכיה ומתנה פרק ח

(ב) אבל החולה שתשש כח כל הגוף וכשל כחו מחמת החולי עד שאינו יכול להלך על רגלו בשוק והרי הוא נופל על המטה הוא הנקרא שכיב מרע ומשפטי מתנותיו אינם כמתנת בריא כיצד שכיב מרע שצוה ואמר ליתן לפלוני כך וכך בין בחול בין בשבת בין כתב בין לא כתב זכו הכל כשימות בכל מה שנתן להם ואינו צריך קנין שדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין הן ודבר זה מדברי סופרים ואע"פ שאינו אלא מדבריהם עשו אותה כשל תורה כדי שלא תטרף דעתו עליו כשידע שאין דבריו קיימים:

- **מגיד משנה על הלכות זכיה ומתנה פרק ח הלכה ב**
ודבר זה וכו'. פסק כרבא אמר ר"נ דאמרי מתנת שכיב מרע מדרבנן בעלמא גזרה שמא תטרף דעתו עליו ומסקנא דמימריה אינה של תורה ועשאוה כשל תורה:

- **רמב"ם יד החזקה הלכות זכיה ומתנה פרק ח**
(כד) והמפרש בים והיוצא בשיירא והיוצא בקולר והמסוכן והוא שקפץ עליו החולי והכביד עליו חליו כל אחד מארבעתן כמצוה מחמת מיתה והרי דבריו ככתובין וכמסורין ומקיימין אותן אם מת ואם ניצל ועמד אפילו קנו מידו במקצת חוזר כדין כל מצוה מחמת מיתה:

- **מגיד משנה על הלכות זכיה ומתנה פרק ח הלכה כד**
המפרש לים והיוצא בשיירא וכו'. כך כתב הרב אלפסי ז"ל בגיטין ז"ל למימרא דהני ד' דתנינן במתני כולהו בשכ"מ דמצוה מחמת מיתה נינהו וכן הלכתא ע"כ כתב גבי ההיא דרב הונא דאמר גיטו כמתנתו בפ' התקבל וכ"כ הרמב"ן ז"ל ויש חולקים במפרש ויוצא בשיירא לענין מתנה שאין דינם אלא כדין בריא שלא תיקנו אלא בשכ"מ שלא תטרף דעתו עליו וכן בהולך למות כגון יוצא בקולר דהא מאחיתופל גמרינן לה ויצו לביתו ויחנק בצואה בעלמא אבל במפרש ויוצא בשיירא שאין מיתתן סמוכה אין לנו. וזה דעת הרב רבינו יונה וכן הסכים הרשב"א ז"ל פ' מי שמת:

- **חדושי הר"ן על גיטין דף סו/א**
גמ' ומה גיטו אע"ג דלא פירש כיון דאמר כתבו אע"ג דלא אמר תנו אף מתנתו כיון דאמר תנו אע"ג דלא קנו מיניה. וא"ת וכי איצטריך ר"ה לאשמועינן דדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו והא בהדיא תנן בב"ב (קנ"ו א') המחלק נכסיו על פיו וכו' וחכמים אומרים אלו ואלו נקנין באמירה, י"ל דש"מ ודאי פשיטא אלא קמ"ל ר"ה דבכל הני דמתני' יוצא בקולר ומפרש ויוצא בשיירא דאע"ג דבריאין נינהו מתנתן כגיטין, ואע"ג דמתנת ש"מ דמקניא באמירה ילפינן לה התם בב"ב מאחיתופל דכתיב ביה ויצו אל ביתו אע"ג דבריא הוה וגרע מיוצא בקולר שהוא עצמו היה רוצה למות, איכא למימר דבתר דאשמועינן ר"ה דש"מ והני דמתני' כי הדדי נינהו אסמכוה רבנן אקרא דאחיתופל, א"נ מפרש ויוצא בשיירא אתא לאשמועינן דלא ילפינן בהו מאחיתופל מידי:

13. חדושי הר"ן על בבא מציעא דף יט/ב

הא בבריא הא בש"מ. כלומר מתני' בש"מ ובריייתא בבריא, וא"ת והיכי ס"ד השתא דבריייתא בבריא והא דייתיקאות קתני וכדמקשינן לקמן, איכא למימר דס"ד השתא דמיירי במתנת ש"מ שהיא כמתנת בריא כמתנת ש"מ במקצת שכתוב בה קנין, ולקמן דמקשינן והא דייתיקאות קתני לא ניהא לך בהכי דסתם דייתיקאות אינו כן, וא"ת ולאביי דאמר לעיל עדין בחתומיו זכין לו אמאי תני בבריייתא דלא יחזיר דאפי' יהבה

לאינש אחרינא קמא זכי כיון דהשתא אמר תנו, איכא למימר דאבוי מתרץ להו כדרב זביד דאמר הא ב' והא בריה וכמסקנא דסוגיין:

14. רישב"א על בבא מציעא דף יט/ב

כאן בבריא כאן בשכיב מרע. פירוש מתניתין בשכיב מרע וברייתא בבריא, וכדקא מפרש בספר ואזיל מתניתין דקתני וכו', והכל הוא מלשון רב יהודאי גאון ז"ל ואריכות הלשון מוכיח עליו, וא"ת והיכי מצוי לאוקומי מתניתין בשכ"מ והא מתנות קתני, בשלמא לפר"י ז"ל מתניתין בשכתוב בה מהיום ולאחר מיתה כדקתני בברייתא, דתנא ברא אמתניתין קאי, וכיון שיכול לחזור בו מחיים הוא לה כמתנת שכ"מ, אבל לפי רש"י ז"ל קשיא, וי"ל דכיון דמתני' לא קתני בהדיא אמר תנו נותנים, כי דייקנן הכי יכלינן לומר דמשום דייתקאות בלחוד הוא דקתני תנא ונמלך עליהן שלא ליתנן וכן פרש"י ז"ל:

15. מהר"ץ חיות מסכת בבא מציעא דף יט עמוד ב

מתניתין דקתני הא אמר תנו נותנין בשכ"מ. נ"ב עי' שיטה מקובצת דהוספת רב יהודאי גאון הוא עד מתקין לה רב זביד והרבה יש במס' זאת לעדות הרישב"א הוספת ר"י גאון עי' לעיל (טו ע"ב) בין לרב בין לשמואל האי לארעא במאי קא נחית הוא ג"כ הוספת ר"י גאון ועוד הרבה:

16. רמב"ן על בבא מציעא דף יט/א

הפירוש המועתק בנוסחאות מן הגאון מר יהודאי ז"ל דקאמר' אי במתנת שכיב מרע יהבתיה לית ליה פסידא וכו' אינו נכון בעיני, שהכותב דייתיקי וקשרה לו על ירכו וכתב דייתיקי אחרת ומסרה ליד מקבל ואחר כך מסר את הראשונה למקבל, זה המקבל השני שקבל דייתיקי ראשונה קנה, הילכך כי אמר תנו ודאי אית ליה פסידא, אלא שהדין נותן דבר מהדר הוא, וליכא למימר דאמר תנו דקאמרינן שהוא מודה דמיד מקבל נפל ולא שהוא נותן לו, דמ"מ חזרה היא בדייתיקי שנתן לאחר, ועוד דכולה שמעתא אמר תנו בנותן וכמגרש עכשיו הוא:

17. תוספות על גיטין דף יד/ב

הא בשכיב מרע. אור"י אע"ג דמת מקבל בחיי נותן ולא קני אלא אחר מיתת נותן אפ"ה קנו יורשין דדעת נותן הוא דכיון שישנו למקבל בשעת מתן מעות שיזכה המקבל אחר מיתתו או הוא או יורשיו ואפ"ה לא נולדו יורשיו מקבל עד אחר מיתת נותן קנו אפ"ה למ"ד המזכה לעובר לא קנה דבר שכיב מרע כשמת כמסורים למקבל משעת נתינת שכיב מרע או אמירתו:

18. חדושי הרשב"א על מסכת גיטין דף יד/ב

ובמתנה הולך לאו כזכה, דקיימא לן שליח מתנה כשליח הגט (לקמן לב, ב) מה שליח הגט הולך לאו כזכה, אף שליח מתנה הולך לאו כזכה, ואם בא לחזור חוזר, והילכך אמר לו הולך מנה לפלוני והלך ובקשו ולא מצאו כלומר שמת יחזרו למשלח, ואפ"ה מת משלח קודם שיחזרו שליח אצלו יחזרו ליורשי משלח, אבל אם מת נותן בחיי מקבל ינתנו למקבל, ואפילו מת מקבל לאחר שמת נותן יחזרו ליורשי מי שנשתלחו לו, דקיימא לן מצוה לקיים דברי המת וכבר זכה בהן מי שנשתלחו לו משעת מיתת נותן: ובשכיב מרע אפ"ה במה שהוא מצוה לתת בחייו ומסר לשליח ואמר לו הולך כזכה, דק"ל דברי ש"מ ככתובין וכמסורין דמו, ודוקא דאיתיה למקבל בעולם בשעת מתן מעות, אבל ליתיה למקבל בשעת מתן מעות לא דאין זכיה למת:

A. תוספות מסכת קידושין דף מה עמוד א ד"ה המוכר שטר

המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול – [1] י"מ היינו טעמא דמחלו מחול משום דקנין שטר אינו אלא מדרבנן ולא אלים להפקיע כח הראשון שלא יוכל למחול אותו וכן משמע בפרק מי שמת (ב"ב דף קמז:): דקנין שטרות אינן אלא מדרבנן.

B. רמב"ם יד החזקה הלכות מכירה פרק ו

(יב) קנין השטרות בדרך הזאת **מדברי סופרים** אבל מן התורה אין הראיות נקנות אלא גוף הדבר בלבד קנוי לפיכך המוכר שטר חוב לחבירו עדיין יכול למחול ואפילו יורשו מוחלו. [השגת הראב"ד - קניין השטרות וכו' א"א לא מן השם הוא זה אלא מפני שהלוה אומר ללוקח **אני לא שעבדתי לך את עצמי** לפיכך אם כתב לו בשטר חובו הריני משועבד לך ולכל הבאים מכחך אינו יכול למחול משמכר שטר חובו עכ"ל]:

C. ריטב"א על קידושין דף מז/ב

ואי בעית אימא דכולי עלמא אית להו דרב פפא והכא בדשמואל קא מיפלגי דאמר שמואל המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול. כבר פירשתי במקומה (עי' כתובות פ"ה ב' וב"ב קמ"ז ב') בארוכה ובכאן אכתוב בקצרה, דטעמא דשמואל לאו משום דמחילה דאורייתא מבטלה מכירת השטר חוב שהיא מדרבנן כדסבר הרמב"ם ז"ל, [2] דהא ודאי מכירת שטרות דאורייתא היא מכיון דמעטינהו קרא מאונאה (ב"מ נ"ו ב'), **אלא טעמא כדכתב רבינו תם ז"ל דשני שעבודין יש למלוה על הלוה שעבוד הגוף ושעבוד נכסים, ושעבוד נכסים זה הוא מדין ערב כדאמרין (בכורות מ"ח א') נכסוהי דבר אינש אינון ערבין ביה, ואין המלוה יכול למכור שעבוד הגוף שאפילו עבד עברי אין גופו קנוי לגמרי כל שכן זה, ושעבוד נכסים הוא שמכר לזה ונשאר אצלו שעבוד הגוף וכשמחל ליה שעבוד הגוף מיד נמחל שעבוד הנכסים כמחל ללוה שנמחל הערב, ובמתנת שכיב מרע שהוא כירושה זוכה מקבל בשעבוד הגוף דומיא דיורש ולפיכך אין היורש מוחל, כדאמרין התם בהדיא שאם נתנו מתנת שכיב מרע שאינו יכול למחול וכמו שפירשתי בפרק יש נוחלין:**

D. אור שמח על הלכות מכירה פרק ו הלכה יב

ראה בהשגות, וברא"ש פרק הכותב שהאריך בדבריו. והנה המובן הפשטי מדברי רבינו תם **ששעבוד גופו לשלם לא נתפס בקנין כלל משום דהוי כדבר שאינו ברשותו, אבל השעבוד נכסים יכול למכור** ויעוין בפרק הזהב בתוספות בשם רבינו חיים, דתלוי אם יש לו קרקע אז יכול למכור מן התורה יעויין שם. **אמנם יתכן לפרש טעם אחר דלפיכך אינו נתפס המכר על הגוף, משום דכיון שלוה אדם נתחייב לשלם והוא מושכל לא מצד הדת רק מסוג הדיני שגם ב"נ נזהרו על זה וכמש"כ תוספות פרק קמא דקדושין דמשום הכי לא נקראת מלוה הכתובה בתורה, רק להשתלם מנכסיו הוא בא על ידי השעבוד של השטר, שבלא שטר אם מכר נכסיו אינו משתלם מהם, ואם כן על חובת הגוף אין השטר רק לראיה, שגוף חובת הגוף אינו בא השעבוד על ידי השטר, ואם כן מה מועיל כתיבת ומסירת השטר על חוב הגוף אחרי שאין החוב בא מן השטר רק שעבוד נכסים בא על ידי השטר ועל זה השטר הוא קנין שבעצם השטר נתחייבו הנכסים והוי שטר קנין ומועיל כתיבתו ומסירתו לקנות על ידו השעבוד נכסים, ונמצא דעל חובת הגוף הוי מסירת השטר כמו מסירת שטר ראייה דאינו מועיל כתיבה ומסירה ועל שעבוד הנכסים הוי השטר שטר קנין ומועיל מסירתו עם כתיבת שטר עליו.** ודבר זה למדתי מעיון לשונו של רבינו אשר פרק גט פשוט אות כ"ג יעויין שם היטב בלשונו הוד

E. ריטב"א על קידושין דף מז/ב

וכי תימא וכיון דלא זבין ליה שעבוד הגוף היאך הוא יכול לתבוע הלוה, וכי תימא שבכלל הקנאת השעבוד נכסים יש הרשאה לתבוע הלוה אם כן כשמת המוכר תבטל ההרשאה ותבטל המכירה שהרי אינו יכול לתבוע הנכסים שלא יתבע את הערב תחלה, כדאמרין התם (ב"ב קע"ד א') בדיינא דאחתיה למלוה לנכסיה דלוה מקמי דליתבעיה ללוה דמסלקין ליה מהאי טעמא ואילו אנן [אמרין] דאפילו יורש מוחל הא כל זמן שלא מחל היורש המכירה קיימת, ואיכא למימר שהלוה נעשה בשעת מתן מעות כאומר משתעבדנא לכל מאן דאתי מחמתך כל זמן שלא תמחול לי, ולפיכך גר שמכר שטר חוב ואחר כך מת דפקע שעבוד הגוף גובה הלוקח מן הלוה שכבר הוא משועבד לו כל זמן שלא פטרו המלוה או יורשיו, והרי זה נכון מפי רבינו נר"ו:

F. דבר יעקב מסכת קידושין דף מח עמוד א

והקה"ח [סימן סו - מא] מתרץ שגם לאחר פטירת המלוה לא נפקע השעבוד הגוף של הלוה אל המלוה.

G. ספר קצות החושן על חו"מ סימן סו

[3] ועוד יש בזו דעת שלישית והוא סברת הראב"ד בפ"ו מהל' מכירה בהשגות על דברי הרמב"ם שפירש טעמא דיכול למחול משום שהמכירה הוא מדברי סופרים כתב עליו וז"ל: א"א לא מן השם הוא זה אלא מפני

שהלוה אומר ללוקח אני לא שעבדתי לך את עצמי לפיכך אם כותב לו בשטר חוב משתעבדנא לך ולכל מאן דאתי מחמתך אינו יכול למחול משמכר שטר חוב עכ"ל. ונראה מתוך דבריו שאינו מחלק בין שעבוד גוף לשעבוד נכסים ומצד המלוה היה המכירה קיים אלא אחר שהמלוה מוחל אומר הלוה ללוקח לדידך לא משתעבדנא מה לי במכירתו של המלוה וזה נראה שיטת רש"י פרק הכותב כתובות פה, ב המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול ז"ל: דאמר ליה לזה ללוקח לאו בעל דברים דידי את עכ"ל. ... ועיקר הטעם דהקנין אינו מועיל לגבי לזה דאמר לאו בעל דברים דידי את ואינו אלא מחמת הרשאה ומשום הכי יכול למחול ודו"ק.

H. דבר יעקב מסכת קידושין דף ח עמוד ב

ג] רד"ה במשכון דאחרים - שהיה בידו ומדשה בחוב שיש לו עליו הלכך מקודשת שהמשכון עצמו קניו לה - לשון רש"י שבר"י: וקדשה בחוב שיש לו על המשכון שהאחרים חייבים לו הלכך מקודשת שהמשכון בעצמו קניו לו. מלשון רש"י [וביתר אריכות בלשון רש"י שבר"י] משמע שקדשה בחוב עצמו ע"י תניית המשכון, אבל הרא"ש כאן והתוס' בב"מ [פב ב] והטור [סימן כח] למדו [כמו פשוט לשון הגמ'] במשכון דאחרים מיירי שקדשה במשכון. מדברי התוס' ר"י הזקן נראה שיכול לקדשה במשכון או בחוב.

השפעה"מ [אישות ה - כג ד"ה [וע] מקשה למה מפרש רש"י שקדשה בחוב, הרי מלשון הגמ' משמע שקדשה במשכון ומהני כיון שבע"ח קונה משכון. בספר ארזא דבי רב מבאר דברי רש"י ע"פ הרמב"ן שכתב דהא דא"א לקדשה בחוב שיש לו על אחרים, מבואר בגמ' [להלו מח א] משום שלא סמכה דעתא כיון שהיא חוששת שהיא ימחל החוב, ובמלוה שיש עליו משכון כשהמלוה מוכר המשכון לאחר שוב אינו יכול למחול החוב, כיון שיש ללוקח מקצת קנין במשכון, ולכן הוא יכול לקדש האשה בעצם החוב ע"י מסירת המשכון, דכיון שאינו יכול למחול סמכה דעתא להתקדש. והא דלא אמרינן שמקדשה במשכון עצמו, מבאר הרמב"ן משום שא"א לקדש במשכון [אף דאית ביה מקצת קנין] לפני שהמשכון הוחלט בב"ד.

I. ספר מנחה אפרים - הלכות קנין משיכה - סימן ב

ומשיכה אינה קונה אלא מדרבנן כדמוכח בפ"ב דבכורות וכן כתב הריטב"א ז"ל בהדיא בחידושו לפ' זוהב, והלכך מספקא לי במי שלקח כלי מחבירו ומשך הכלי וקודם שנתן את הדמים קידש באותו כלי את האשה אם היא מקודשת מדאורייתא או אינה מקודשת אלא מדרבנן כיון שאינו קניו לו הכלי אלא בקנין דרבנן דמשיכה אינו אלא דרבנן. וראיתי להרב ב"י ז"ל בא"ה סי' כ"ח גבי קידשה בחוב שיש לו על אחרים במעמד שלשתן שהביא משם רבינו ירוחם ז"ל דאינה מקודשת אלא מדרבנן כיון דמעמד שלשתן אינו אלא מדרבנן עכ"ל. והרב ב"י ז"ל כתב עליו דאינו מוכרח דכיון דתיקנו רבנן שיקנה במעמד שלשתן נקנו לה המעות והוא מקודשת מדאורייתא עכ"ל. ולע"ד נראה דדעת הרמב"ם בדעת ר' ירוחם ז"ל שכתב בהלכות לולב דלא ליקניה (שושגה) [הושענא] ליגוקא כינומא קמא משום דקנין מיקנא קני מן התורה ואקניני לא מקני אלא מדרבנן עכ"ל. הרי מוכח דאע"פ שתקינו לו רבנן קנין לקנין שיוכל להקנות אפילו הכי לא קנה הקונה ממנו אלא מדרבנן ואנן בעינן שיוצא בן מן התורה, וכן נראה ג"כ מדברי הרמב"ן ז"ל בחידושו בפרק הספינה דף ע"ז שהקשה ז"ל למ"ד דמכירת שטרות דרבנן מהתירא דאמרינן בפ' האיש מקדש התקדשי לי בשטר חוב דאחרים ר"מ אומר מקודשת ואי ס"ד דמכירת שטרות מדרבנן לא תהא מקודשת גמורה, ותיירך דאפשר לומר דמאי מקודשת דקאמר לחומרא:

J. ספר אבני מילואים סימן כח ס"ק לג

והנראה לענ"ד בדברי הרמב"ן ז"ל דס"ל נמי דקנין דרבנן מהני לקידושי תורה ומשום דהפקר ב"ד הפקר וכמ"ש ב"י ומהרש"ל ל"ב ש"ש פר' מרובה ומש"ה במעמ"ש דאינו אלא דרבנן נמי מקודשת מן התורה:

K. תוספות על בבא בתרא דף קמז/ב

המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול כו'. פ"י רבינו שמואל דלמאן דדאין דינא דגרמי הוה מוחל צריך להחזיר ללוקח מה שנתן לו ואור"י א"צ להחזיר אלא מעות שנתנו בו הלקוחות ולא כל השטר ... ועוד ראייה מדאמר בפרק שני דקדושין (דף מז:): התקדשי לי בשטר חובי או שהיה לו מלוה ביד אחרים (וקדשה) עלייהו רבי מאיר אומר מקודשת וחכמים אומרים אינה מקודשת ומסקנא דמילתא דפליגי בדשמואל דאמר שמואל המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול מאן דאמר אינה מקודשת אית ליה דשמואל דלא סמכה דעתה כי שמואל ימחול ואם צריך להחזיר כל הדמים למה ימחול ושפיר סמכה דעתה ... ועוד דקאמר התם בתר הכי דסמכה דעתה דלא שביק נפשה ויהיב לאחריני הוה ליה למימר שיתחייב לשלם הכל אם ימחול ומיהו יש לדחות כי שמואל היה לה בושט לבוא לב"ד ולתבוע מבעלה מה שמחלה ולכך לא סמכה דעתה בכך יותר ...

1. דף על הדף מסכת בבא מציעא דף יט עמוד ב

בגמ': והא בשכיב מרע. בפרשת תולדות (בראשית כה, לד) נאמר, 'ועיקב נתן לעשיו לחם וכו' ויאכל וישת ויקם וילך ויבז עשיו את הבכורה', וצריך לברר, קימה והליכה שבמקרא מה טיבם, ולמה הם כתובים, ומה כונת הכתוב להשמיענו בזה, להיכן הלך ומהיכן קם. וביאר בדברי מהרי"א (פר' תולדות), דהנה אמרו חז"ל, שאחזו בולמוס לעשיו ומרוב רעבונו מכר את בכורתו, ומעתה הלא היה במצב סכנה והוכרח למכור את בכורתו כדי להשקיט רעבונו המסוכן ומה בזיון הוא לבכורה. הוא אשר הקדים הכתוב 'ויקם וילך' היינו דכיון שמכר מחמת סכנה שהיה נוטה למות הרי דין מתנתו כמתנת שכיב מרע שאם קם מחלו מותר לחזור בו, וכאן אף על פי שקם מחלו מיד הלך ולא היה מפריעו מה שמכר ולא חזר בו וכוזה הוא שכיזה את הבכורה.